

Correctievoorschrift HAVO

2008

tijdvak 2

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
  - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 62 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Migratie en vervoer

Opgave 1 – Segregatie en integratie

1 maximumscore 2

Uit de beschrijving moet blijken dat:

- op nationale schaal er een concentratie in het westen van het land / in de Randstad is 1
- op lokale schaal er een concentratie in de 19e eeuwse arbeiderswijken / in wijken met lagere status is 1

2 maximumscore 2

- het aandeel niet-westerse allochtonen binnen de groep 65-plussers neemt toe 0
- In 2005 zijn er ongeveer 9.000 van de 85.000 65-plussers niet-westers allochtoon in Amsterdam. Dit is 10,6% 1
- In 2025 zullen er ongeveer 25.000 van de 134.000 65-plussers niet-westers allochtoon zijn. Dit is 18,7% 1

Opmerking

Percentages mogen maximaal 2% afwijken.

3 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste oorzaken zijn:

- Veel niet-westerse allochtonen hebben zich in de jaren '60 en '70 in die grote steden gevestigd en worden tussen 2005 en 2025 65-plusser.
- Er is sprake van selectieve migratie: de niet-westerse allochtonen die suburbaniseren, zijn over het algemeen jong / de oudere allochtonen blijven in de grote steden achter.

per juiste oorzaak 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist argument zijn:

- Niet-westerse allochtonen gaan een zelfde ruimtelijk gedrag vertonen als autochtonen en de contacten zullen toenemen.
- Het gegeven dat meer niet-westerse allochtonen suburbaniseren, wijst erop dat deze groep meer welvarend is geworden / hogere inkomens / betere banen heeft (en dat is een aanwijzing voor een betere integratie).
- Als meer niet-westerse allochtonen wegtrekken uit de steden waar veel landgenoten wonen, is dat een aanwijzing dat zij hun allochtone wijkgenoten minder nodig hebben / dat zij onafhankelijker kunnen zijn.

Opgave 2 – De status van Rotterdam als mainport

---

5 maximumscore 2

de functie van transithaven

0

Uit de argumentatie moet blijken dat:

- het (nationale) overheidsbeleid (nog steeds) gericht is op de distributiefunctie van Nederland 1
- de Tweede Maasvlakte vooral geschikt zal zijn voor de opslag van grondstoffen en containers (Dit is typisch doorvoerlading) 1

6 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Veel bestaande Rotterdamse havens zijn te klein / te ondiep voor toekomstige generaties zeeschepen.
- Het totale transport van goederen wereldwijd zal toenemen.
- De toename van het vervoer per container leidt tot meer ruimtevrage in havens.
- Versterking van concurrentiepositie ten opzichte van andere havens.

per juist argument

1

7 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- er meer verkeersoverlast (geluid, uitstoot) / overlast door uitbreiding van de industrie ontstaat (stank, fijnstof) (oorzaak) 1
- waardoor de mogelijkheden voor met name wonen en recreatie (gebruikswaarde) worden beperkt (gevolg) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- De ligging van Rotterdam is uniek wat betreft de site / geografische ligging / ligging aan de monding van de Rijn.
- De ligging van Rotterdam is uniek wat betreft de situation / de (economische) ligging ten opzichte van het achterland.
- Rotterdam heeft zo'n grote voorsprong op Europese concurrenten dat het niet bang hoeft te zijn, ingehaald te worden op Europese schaal.
- Rotterdam is de enige zeehaven in West-Europa die de lading van de grootste schepen kan verwerken.

per juiste reden

1

Opmerking

Alle antwoorden die uitgaan van de lokale of nationale schaal moeten worden fout gerekend.

Opgave 3 – Intermodaal transport in Nederland

---

9 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste oorzaak zijn:

- fileproblematiek op de autosnelwegen
- slechte bereikbaarheid van economische centra over de weg
- congestie op de wegen rondom de grote steden

10 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- door het rekeningrijden het aantal personenauto's op de autowegen zal verminderen (oorzaak) 1
- waardoor het vrachtverkeer over de weg sneller kan doorrijden (en dat bespaart kosten) (gevolg) 1

11 maximumscore 3

- Argument a: zonder Betuweroute gaan er relatief gezien meer goederen over de weg, met Betuweroute blijft dat aandeel hetzelfde maar gaan er meer goederen per spoor, wat minder belastend is voor het milieu.
- Argument b: zonder Betuweroute stijgt het goederenvervoer over de weg met 2,5%, met Betuweroute maar met 0,1%, dus minder fileproblemen.
- Argument c: het aandeel van het goederenvervoer per spoor met Betuweroute is een factor 12 à 13 hoger dan zonder Betuweroute.

per juist gegeven uit bron 5

1

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • door het in gebruik nemen van de Betuweroute er minder goederentreinen over de Brabantroute zullen rijden (oorzaak) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • minder goederentreinen betekent minder geluidshinder en dus een verbetering van de woonomstandigheden van inwoners in de buurt van de Brabantroute (gevolg) 	1
13	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • door het in gebruik nemen van de Betuweroute er minder goederentreinen over de Brabantroute rijden, waardoor er meer ruimte voor passagierstreinen komt (oorzaak) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • meer passagierstreinen kan betekenen meer reizigers in de trein in plaats van in de auto (gevolg) 	1
14	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juiste uitleg is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het aandeel van het schoonste transportmiddel (over water) is tussen 1987 en 2010 relatief gedaald 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • terwijl het aandeel van het verkeer over de weg, dat het minst milieuvriendelijk is, relatief gelijk is gebleven 	1
15	maximumscore 1 Voorbeelden van een juiste oorzaak zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – Het energieverbruik van vrachtwagens is gedaald. – De uitstoot van schadelijke stoffen door vrachtwagens is gedaald. 	

Opgave 4 – Illegale immigranten op de Canarische Eilanden

16	maximumscore 1 De Canarische Eilanden maken deel uit van de EU / de Schengenlanden / Spanje.	
17	maximumscore 3 Uit de uitleg moet blijken dat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de Canarische Eilanden behoren tot het rijkere Spanje dat / tot de EU die complementair is aan de arme gebieden die de migranten ontvluchten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • de transporteerbaarheid via de Canarische Eilanden naar het vasteland van de EU inmiddels gemakkelijker is dan via de Spaanse enclaves in Marokko 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • de Canarische Eilanden een tussenliggende mogelijkheid vormen voor mensen die naar het vasteland van de EU willen 	1

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 3	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de beschrijving moet blijken dat in Zuid-Italië en Sicilië de centra vooral aan de kust liggen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de uitleg moet blijken dat <ul style="list-style-type: none"> – de meeste migranten zo dicht mogelijk bij de plaats van aankomst (per schip) worden opgevangen (oorzaak) – waardoor het mogelijk is de migrantenstroom beter te controleren / te begeleiden (gevolg) 	1 1
19	maximumscore 2	
	Uit de uitleg moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • door het afschaffen van de handelsbelemmeringen boeren in de herkomstlanden hogere prijzen voor hun producten zullen krijgen / betere afzetmogelijkheden in de EU zullen krijgen (oorzaak) • waardoor hun armoede in de herkomstlanden vermindert (en waardoor er minder mensen zullen migreren) (gevolg) 	1 1

Natuur en milieu

Opgave 5 – De milieugebruiksruimte zoet water

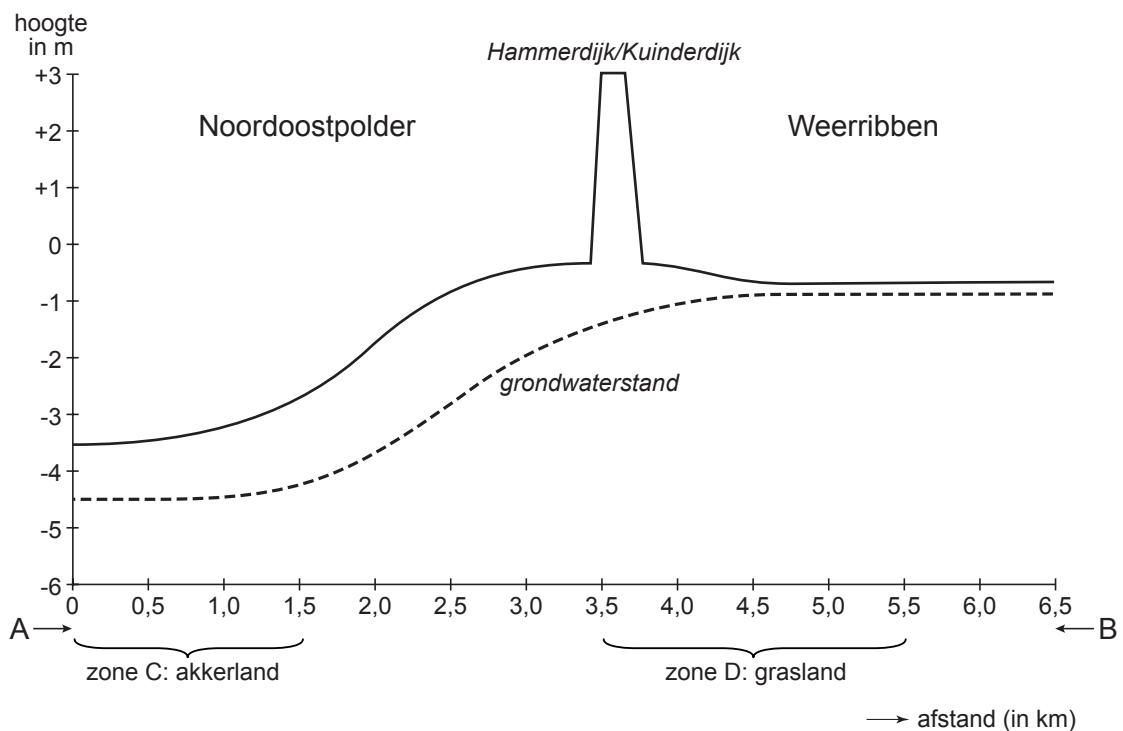
20	maximumscore 2	
	Voorbeelden van juiste oorzaken zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – De spreiding van de neerslag in Azië is zeer onregelmatig. – De verdeling van de neerslag over het jaar is erg onregelmatig voor grote delen van Azië. – De verschillen in temperatuur in Azië leiden tot sterke verschillen in verdamping, waardoor er meer of minder water van de neerslag overblijft. 	
	per juiste oorzaak	1
21	maximumscore 3	
	Voorbeelden van een juist antwoord zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> • kaartnummer 192C (53e druk: 203C) • In Irak verdubbelt de bevolking in minder dan 25 jaar (53e druk: tussen 25 en 50 jaar) (oorzaak) • zodat de hoeveelheid water per persoon zal afnemen (gevolg) 	1 1 1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • kaartnummer 191B (53e druk: 202B) • In Irak is er een groot geboorteoverschot / geboorteoverschot van 20-30‰ (oorzaak) • zodat de hoeveelheid water per persoon zal afnemen (gevolg) 	1 1 1

- 22 maximumscore 1
de bouw van stuwdammen

Opgave 6 – Nationaal Park De Weerribben en omgeving

- 23 maximumscore 2
- zeeleilandschap 1
  - (laag)veenlandschap 1

- 24 maximumscore 6
Nota bene: om de correctie van deze vraag te vergemakkelijken, verdient het aanbeveling een transparant van onderstaande doorsnede (op 100% grootte) te maken en deze voor elke kandidaat op zijn of haar ingevulde uitwerkbijlage te leggen.

Hoogteligging:

- 0 km = - 3,5 m
- 1,5 km = - 2,8 m
- 4,0 km = - 0,5 m
- 4,5 km = - 0,7 m
- 6,5 km = - 0,6 m

- Indien 5 of 4 antwoorden juist 2
Indien 3 antwoorden juist 1
Indien 2 of 1 antwoord juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none"> – Grondwaterstand: <ul style="list-style-type: none"> • Op de doorsnede dient de grondwaterstand tussen 0-2 km van de verticale as op 1-2 meter onder het maaiveld te liggen (tussen 2 en 4 km is er een overgang) • Op de doorsnede dient de grondwaterstand tussen 4-6,5 km van de verticale as op < 0,5 meter onder het maaiveld te liggen – Agrarisch bodemgebruik: <ul style="list-style-type: none"> • bij de letter C onder de doorsnede: akkerland • bij de letter D onder de doorsnede: grasland 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
25	maximumscore 1 Voorbeelden van een juist argument zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – De vegetatie kan het climaxstadium bereiken. – Niet beheren leidt tot een grotere diversiteit. 	
26	maximumscore 1 Voorbeelden van een juist argument zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> – Gradiënten worden in stand gehouden. – Beheren zorgt voor een grotere dynamiek. 	
Opgave 7 – Ecologie en edelherten		
27	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe groter het eiland is, hoe hoger de biodiversiteit op dat eiland • Hoe verder het eiland van het vasteland ligt, hoe lager de biodiversiteit op dat eiland 	<p>1</p> <p>1</p>
28	maximumscore 2 Uit de verklaring moet blijken dat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de aanleg van de corridor de totale oppervlakte van het natuurgebied vergroot (situatiebeschrijving) • hoe groter een gebied is, hoe meer soorten of populaties van dezelfde soort het kan herbergen (algemene regel) 	<p>1</p> <p>1</p>
29	maximumscore 1 (ecologische) kerngebieden	
30	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • het zandlandschap • het zeekleilandschap 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

31 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste ruimtelijke ontwikkeling zijn:

- Steeds meer grond wordt aan de landbouw onttrokken en aan de natuur ‘teruggegeven’.
- Steeds meer gebieden worden aangewezen om gebruikt te worden om de hoogwaterproblematiek te bestrijden.

32 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste ruimtelijke ontwikkeling zijn:

- de aanleg van een grootschalige verkeersinfrastructuur / compartimentering
- verstedelijking / verstening van het landschap / uitbreiding van bebouwd gebied

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

bron 1	vrij naar: Robert Stiphout; Elsevier, 25 februari 2006
bron 2	vrij naar: CBS, Bevolkingstrends 2006, 3e kwartaal 2006
bron 3	vrij naar: Havenbedrijf Rotterdam nv, 10 oktober 2006
bron 4	vrij naar: www.portofRotterdam.nl , 2006
bron 5	vrij naar: PKB Betuweroute Deel 3, kabinetsstandpunt, Den Haag 1993
bron 6	vrij naar: www.elsevier.nl
bron 7	vrij naar: Atlas der Globalisering, Le monde diplomatique, 2007
bron 8	vrij naar: Water en conflicten, Protos Gent, www.prtosh20.org
bron 9	vrij naar: Geographische Rundschau, februari 2, 2006
bron 10	vrij naar: Topografische Dienst Kadaster Emmen, kaart 16 West Steenwijk, 2004
bron 11	bron: De Grote Bosatlas
bron 12	vrij naar: www.synbiosys.alterra.nl en NRC Handelsblad, 4 oktober 2006
bron 13	vrij naar: www.natuurfevland.biofaan.nl en NRC Handelsblad, 4 oktober 2006
bron 14	vrij naar: NRC Handelsblad, 20 mei 2006